

Statistik məlumatlara əsasən, hazırda dünyada təxminən bir milyard fiziki məhdudiyyətli şəxs yaşayır və onlar sosial həyatlarında müxtəlif fiziki, ictimai-iqtisadi və davranış məhdudiyyətləri ilə üzləşirlər. Bu gün onların günüdür.

Hər il dekabrın 3-ü dünyada Beynəlxalq Əlillər Günü qeyd edilir. Bu haqda 1992-ci il dekabrın 14-də BMT Baş Assambleyasının qətnaməsi qəbul olunub. Qətnamənin hədəfi sosial-ictimai həyatın bütün sahələrində əlillərin hüquqlarının qorunması, sosial rifahlarının yaxşılaşdırılması, peşə ixtisaslarına yiyələnməsi, bir sözlə, tam hüquqlu üzv kimi cəmiyyətə inteqrasiyası üçün tədbirlər görmək və diqqəti onların problemlərinə yönəltməkdir. Ölkəmizdə bu kateqoriyadan olanlara həmişə həssaslıqla yanaşılıb. Azərbaycan 2006-cı ildə "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" BMT-nin Konvensiyasına qoşulub.

Bu mərkəzdə təlim keçənlərin işlə təmin olunması asanlaşır

Ölkəmizdə fiziki məhdudiyyətli şəxslərin sosial müdafiəsi ilə bağlı həyata keçirilən genişmiqyaslı tədbirlərin əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub. İnsan amilini daim diqqətdə saxlayan görkəmli dövlət xadiminin rəhbərliyi dövründə də əlillərin sosial müdafiəsinə xidmət edən tədbirlər görüldü.

Ümummilli Liderin fiziki məhdudiyyətli şəxslərə göstərdiyi sosial siyasət bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən yüksək səviyyədə davam etdirilir. Fiziki məhdudiyyətli şəxslərin cəmiyyətə inteqrasiyasına xidmət edən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzi kimi ilk unikal müəssisənin də Cənubi Qafqazda ilk dəfə məhz Azərbaycanda yaradılması bunun sübutudur.

Ümumiyyətlə, Bakıda və regionlarda əlillər üçün müxtəlif reabilitasiya mərkəzləri, protez-ortopedik müəssisələr, yaradıcılıq və peşə mərkəzləri fəaliyyət göstərir. DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin əsas məqsədi şəhid ailələrinin, müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslər və onların uşaqlarının, valideynlərini itirmiş və ya valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların, aztəminatlı ailələrin və əlilliyi olan istedadlı şəxslərin müvafiq istiqamətdə bacarıq və yaradıcılıq potensialının inkişaf etdirilməsidir.

2021-ci il oktyabrın 22-də Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyevanın iştirakı ilə mərkəzin açılışı olub. Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə yaradılan mərkəzdə həssas qrupdan olan şəxslərin yaradıcılıq potensialının artırılması və sosial-psixoloji dəstək məqsədilə təlimlər keçirilir. Müxtəlif növ rəqslər, təsviri incəsənət, dulusçuluq, musiqi, dərzilik, modelyerlik, xalçaçılıq, bədii oyma, floristika, bağçılıq və landşaft dizaynı, fotoqrafiya sənəti, kulinariya daxil olmaqla, ümumilikdə 14 istiqamət üzrə təlimlər verilir.

6 aydan 24 ayadək davam edən təlimlər

DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin direktoru Pərvinə İsmayılova bildirir ki, hazırda mərkəzdə fəaliyyət istiqamətləri üzrə 281 nəfər bənefişar təlim alır: "Təlim alan şəxslərin 12 nəfəri şəhid və qazisi ailəsi üzvü, 185-i əlilliyi olan, 48-i aztəmi-

Xəyal dünyaları geniş, baxış bucaqları fərqli

DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzi fiziki məhdudiyyətli şəxslərə yeni ümidlər bəxş edir

natlı, 36-sı isə valideyn himayəsindən məhrum olmuş şəxslərdir. Bənefişarlarla fəaliyyət planının aparılması beynəlxalq standartlara, "CARe metodologiyası"na (Reabilitasiyaya Kompleks yanaşma) əsaslanır. O, bərpa və psixososial reabilitasiya prinsiplərinə istiqamətləndirilmiş modeldir".

Mərkəzin direktoru qeyd edir ki, qəbul komissiyasından keçmiş şəxslərin ilkin olaraq sosial işçi tərəfindən qiymətləndirilməsi aparılır və bu barədə psixoloqa məlumat verilir: "Həmin şəxsin psixometrik qiymətləndirilməsi aparıldıqdan sonra onun "case manager"-i təyin edilir, sosial psixoloji xidmət növü müəyyənləşdirilir, təlim alan hər bir şəxsə fərdi inkişaf planına uyğun sosial-psixoloji dəstək göstərilir. Prosesin sonrakı gedişatı və sonlandırılması bənefişarın özünün və ya onun valideynlərinin məsuliyyətindən asılıdır. Mərkəzə yaşı 6-dan yuxarı olan şəxslər qəbul edilir. Burada təlimlər 6 aydan 24 ayadək davam edir. Sonda işlə təmin ola bilmələri üçün təlim alanlara müvafiq istiqamət üzrə diplom və ya sertifikatlar təqdim edilir".

P.İsmayılova deyir ki, mərkəzin bənefişarlarının cəmiyyətə inteqrasiyasını gücləndirmək üçün paralel olaraq multidissiplinar qrupla iş aparılır: "Bu, sosial-pedaqoji-psixoloji dəstək şöbəsidir. Bənefişarlarla bağlı məlumatlar bu departamentdən təlimçilərə ötürülür. Uşaq və bö-

yüklər üçün iki multidissiplinar qrup formalaşdırılıb. Həmin qruplara həkim-psixiatr, sosial işçi, klinik psixoloq, uşaq psixoloq, təlimçi və psixo-pedaqoq daxildir. Tələbat və ya ehtiyac yarandıqda həmin qrupa defektoloq-loqoped, həmçinin surdoloq da əlavə olunur".

Seçim azadlığı onlarda güvən yaradır

Mərkəzdə keçirilən təlimlərdən biri təsviri-incəsənətdir. Dekorativ tətbiqi-sənəti və vitraj fəalliiyyəti üzrə təlimçi Kəmalə Aslanova deyir ki, bu sənət daha çox xəyal dünyaları geniş, baxış bucaqları fərqli olan autizm, daun və asperger sindromlu insanlar üçün uyğundur: "Onlar avanqard və abstartkt üslubda kollajlar edirlər. Şüşə üzərində vitraj boyaları ilə panolar hazırlayırlar, armudu stəkanlar, vazalar üzərində işləyirlər. Bu, olduqca səbir və dəqiqlik tələb edən sahədir".

Kəlbəcər rayonundan olan Samirə İbrahimova qızı ilə birlikdə mərkəzə müraciət edib. İkinci qrup əlilliyi olan bu xanım xəritə formasında hazırlanan ilk səməninin müəllifidir. Hər il Novruz bayramında hazırladığı səməniliəri Fəxri xiyabanlara aparır. Samirə xanımın 15 yaşlı qızı Fatma burada floristika və landşaft dizaynı ilə məşğul olur.

Təlimçi-rəssam Kəmalə Musa bildirir ki, bənefişarlar ilk dəfə gələndə onların ən bö-

yük problemi sosiallaşmaq olur: "Təlimlərə başladıqdan qısa müddət sonra onlar bunu aşır, çərçivələrdən çıxırlar. Bu, özünü əl işlərində də göstərir. Mərkəzdə təlim alan 13 yaşlı Hüseyn Məmmədovun bura gəlməklə düşüncələri fərqli olub. Bunu öncəkilərlə indiki rəsmlərini müqayisə etdikdə görə bilərik. Tünd rənglərdən, qara tonlardan istifadə edirdi, bədhəybət şəkilləri çəkirdi. İndi isə dünyaya artıq fərqli gözlərlə baxır".

Təbrizdən gələn Aynas Alipour və onun valideynləri isə mərkəz barədə razılıqlarını belə ifadə ediblər: "Qeyri-adekvat və aqressiv hərəkətlərinə görə müəllimlərin uşaqların üzərinə getməmələrini gördükdə çox təəccübləndik. Burada bənefişarlar istədikləri ləvazimat və rənglərdən istifadə edirlər. Seçim azadlığı onlarda təcridcən güvən yaradır və istedadlarını inkişaf etdirir".

Yaradıcı mühit, rəngarəng seçim

Mərkəzdə ən çox tələb olunan istiqamətlərdən biri də idman və rəqs təlimləridir. Azərbaycan Kapoeyra Federasiyası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində idman istiqaməti üzrə kapoeyra təlimləri təşkil edilib. Məhz bu idman növünün keçirilməsinə səbəb musiqi ilə yüngül döyüşün sintez təşkil etməsidir. Təlimçilər Kapoeyra Federasiyasının üzvləridirlər.

Burada milli, bal, baçata və Latın Amerika rəqsləri keçirilir. Rəqslər Əməkdar artist Rüfət Xəlilzadənin bədii rəhbərliyi ilə baş tutur. Digərləri kimi idman və rəqs təlimləri də qrup şəklində keçirilir. Çünki art-terapiyalarda əsas məqsəd bənefişarların sosiallaşmasıdır.

Mərkəzdə əməkdaşlıq nəticəsində hipoterapiya təlimləri də təşkil edilir. Hipoterapiya atlarla psixoterapiya üsuludur və bu müalicə metodu əlilliyi olan şəxslərin psixoloji durumunun yaxşılaşdırılmasına müsbət təsir göstərir. Hipoterapiyanın autizm, serebral iflic, artrit, dağınıq skleroz, travmatik beyin zədəsi, insult, onurğa beyin zədəsi, davranış və psixi pozğunluqlar kimi nevroloji və digər xəstəlikləri olan şəxslərin reabilitasiyasında effektivliyi elmi nəticələrlə sübut edilib. Metod eşitmə və görmə qabiliyyətinin zədələnməsi hallarında da geniş tətbiq olunur.

Təlim alanlar fortepiano, gitara, tar, baraban və nağara kimi musiqi alətlərində ifa etməyi öyrənir, müxtəlif tədbirlərdə çıxış edirlər. 28 yaşlı Səbinə Əsgərova təlimçi Esmiraldə Hüseynova vokalla məşğuldur. Görmə qüsurlu bu istedadlı xanım musiqinin müxtəlif janrları ilə məşğul olur. Bənefişarların yaradıcılıq potensialının gücləndirilməsi və mərkəzin fəaliyyət istiqamətlərinin artırılması məqsədilə müxtəlif mədəniyyət və təhsil müəssisələri ilə uğurlu

əməkdaşlıq əlaqələri qurulur. Televiziya yayımlanan "Bərabərlik" musiqili televiziya verilişində də çıxış edib.

Vokalistlərin səsləri mərkəzin səsazma otağında qeydə alınır. Səsazma müəxəssisi Rasim Məmmədov həm bənefişarların səslərini yazır, həm də bu peşəni öyrənmək istəyənlərə təlimçilik edir. Lakin bu sahəni seçmək üçün yalnız istək kifayət etmir. Təlim alan şəxs minimal kompüter bacarıqlarına sahib olmalı, fiziki imkanları da buna yol verməlidir.

Mərkəzdə səhnə ifaçılığı, aktyorluq və rejissorluq sənəti də öyrədilir. Burada mü-təmadi olaraq bənefişarların iştirakı ilə tamaşalar səhnələşdirilir.

Noyabrın 9-da Heydər Əliyev Fondunun Birinci vitse-prezidenti Leyla Əliyeva mərkəzin təlim istiqamətləri ilə yaxından tanış olub və "Təklif" tamaşasını izləyib.

Keramika təlimləri tədris edilən otaqda bənefişarlar, adətən, diqqətlərinin yayınmaması üçün musiqi sədaları altında çalışırlar. Təlimçi Cahan Namazova deyir ki, təlim alanlar burada 3D rəsmlər, dekorativ panolar, mozaikalar, vazalar, qablar, heykəllər və digər müxtəlif əşyalar hazırlayırlar. Burada təlimçi ancaq texnikanı öyrədir, gerisini bənefişarların xəyal gücü həl edir.

Daun sindromlu 19 yaşlı Pərvanə keramika texnikası ilə yanaşı, baçata və floristika ilə də məşğuldur. Əslində, təlimçilər bir sahəyə mükəmməl yiyələnməyə üstünlük verirlər. Bənefişarın istəyi və dissiplinar komandanın qərarı ilə eyni zamanda bir neçə istiqamət seçilə bilər.

Yaradıcılıq otağında dulusçuluq çarxı gil-terapiyanın tətbiqi üçündür. Fiziki güc tələb edən bu sahə kiçik motorikanın inkişafı üçün önəmlidir.

Mərkəzin floristika və landşaft dizaynı üzrə təlimçisi Ülker Mirzəyeva deyir ki, bu sahə art-terapiyaya daha çox uyğundur. Peşə olaraq yiyələnmək istəyənlərə isə floristikanın sirləri, buketlərin bağlanması, ekibanalının yığılması, müxtəlif gül kompazisiyalarının hazırlanması öyrədilir. Təlim zamanı təbii bitki materiallarından istifadə edilir.

Mərkəzdə fiziki məhdudiyyətli təlimçilər də çalışırlar

Mərkəzdə fiziki məhdudiyyətli təlimçilərin fəaliyyət göstərməsi də təqdirəlayiq haldır. Onlardan biri də bədii oyma sənəti ilə məşğul olan 31 yaşlı təlimçi Asif Qasımovdur.

Təlimlər arasında olan sahələrdən biri də xalçaçılıqdır. Burada iş prosesi ikikhis-səlidir. İlk öncə eskizlər hazırlanır, daha sonra onların əsasında müxtəlif ölçülü xalçalar toxunur. Xalçaçılıqla yanaşı, mərkəzdə dərzilik, modelyer-dizaynerlik, geyimlərin üzərində qalıcı boyalarla rəsmlərin çəkilməsi öyrədilir. Mərkəzdə məqsəd daha faydalı olmaq üçün tələbat olan sahələri seçməkdir.

Mərkəzin digər təqdirəlayiq addımı odur ki, burada bənefişarlarla paralel onların valideynləri ilə də işlər aparılır. Valideynlərlə qrup psixoterapiyası, uşaqların problemli davranışının korreksiyası təlimləri, övladı ilə düzgün davranış qaydaları və onların mərkəzin nizam-intizam sistemində uyğunlaşdırılması, övladının xəstəliyi və ya əlilliyi barədə geniş maarifləndirilmə işləri, "Valideynə dəstək proqramı" çərçivəsində təlimlər həyata keçirilir.

Ülker XASPOLADOVA, İlham BABAYEV (foto), "Azərbaycan"